

СИЛАБУС
з дисципліни «Філософія науки»
на здобуття третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
за спеціальністю 073 «Менеджмент»
Харківський національний технічний університет
сільського господарства імені Петра Василенка

Обсяг курсу – 4 кредити (ECTS): 14 годин лекції, 16 годин – практичні заняття, 90 годин – самостійна робота.

Викладач курсу – Кобелева Даля Леонідівна к.філос.н., старший викладач ЗВО кафедри ЮНЕСКО «Філософія людського спілкування» та соціально-гуманітарних дисциплін (<http://khntusg.com.ua/staff/kobelieva-dalja-leonidivna>)

ОПИС КУРСУ

Пререквізити – базові знання з дисциплін: Українська мова (за професійним спрямуванням).

Коротка анотація дисципліни (загальна характеристика, особливості, переваги). Навчальна дисципліна «Філософія науки» посідає важливе місце в структурно-логічній схемі підготовки фахівців третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти за спеціальністю 073 «Менеджмент» і буде корисна майбутнім фахівцям з точки зору засвоєння специфіки філософського осягнення дійсності, розуміння феномену науки як важливого суспільного інституту та феномену культури, ознайомлення із наявними концепціями філософії науки, які розкривають поліфонізм та плюралізм філософсько-наукового мислення, створення умови для формування світоглядно-методологічної культури здобувачів вищої освіти.

Вивчення даної дисципліни дає можливість здобувачу вищої освіти:

знати:

- основні поняття та теорії філософії науки;
- концепції розвитку науки та наукових революцій;
- епістемологічні засади наукового дискурсу;
- сучасні міждисциплінарні зв'язки;
- найбільш важливі персоналії філософії науки, зміст основних

першоджерел;

- сучасні підходи до вирішення класичних проблем філософії науки;

вміти:

- читати та аналізувати філософську літературу;
- орієнтуватись в основних течіях філософії науки;
- аналізувати проблеми співвідношення науки та суспільства;
- усвідомлювати значення та місце власних наукових пошуків у просторі

світової науки;

- вести діалог, полеміку чи дискусію з приводу загальних засад наукової діяльності.

Мета та основні задачі дисципліни.

Метою викладання дисципліни є надання знань з філософії науки як суспільного інституту та феномену культури, сукупності поглядів на проблему пізнання та розвитку наукового знання, історію розвитку науки та техніки, вплив науково-технічного прогресу на буття людини.

Завданнями, що мають бути вирішені в процесі викладання курсу, є надання здобувачам вищої освіти наступних можливостей: розрізняти та виявляти специфіку різних типів світогляду; пов'язувати загальні філософські проблеми з вирішенням завдань у різних галузях сучасної науки; робити порівняльний аналіз філософського та конкретно-наукового тлумачення буття; аналізувати структуру, ознаки та основні функції пізнавальної здатності людини; окреслювати умови, можливості та рівні пізнання, його різновиди та форми; давати класифікацію та філософський аналіз глобальних наукових проблем сучасності.

Компетентності:

Інтегральні компетентності: Здатність розв'язувати комплексні проблеми в галузі професійної та/або дослідницько-інноваційної діяльності у сфері менеджменту, що передбачає глибоке переосмислення наявних та створення нових цілісних знань та/або професійної практики; здійснювати педагогічну діяльність у вищій освіті.

Загальні компетентності:

ЗК 1. Оволодіння загальнонауковими компетентностями, спрямованими на формування системного наукового світогляду, виявляти не вирішені раніше завдання (проблеми) або їх частини, формулювати наукові гіпотези та проводити наукові дослідження; здійснювати педагогічну діяльність у вищій освіті.

ЗК 2. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу, філософського тлумачення через матеріалістичне сприйняття та осмислення нових знань в галузі чи на межі галузей знань.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності:

СК 1. Здатність до ретроспективного аналізу наукового доробку у напрямі дослідження проблем менеджменту соціально-економічних систем, оцінки та синтезу нових та комплексних ідей з питань менеджменту на високому фаховому рівні, критичного аналізу основних концепцій, що створюють нові знання, з використанням прогресивних методів наукового пошуку.

Результати навчання за програмою.

ПР 02. Знання та розуміння змісту та функцій науки як соціального інституту; загальних закономірностей розвитку науки, структури та рівнів наукового пізнання; динаміки науково-технічного розвитку в широкому соціокультурному контексті; специфіки об'єкту і предмету соціально-гуманітарного пізнання; філософсько-методологічних програм та принципів; «людинувимірних» аспектів науки як соціального та когнітивного феномену.

Структура курсу:

Тема 1. Предмет та завдання філософії науки.

Поняття світогляду, його історичний характер і типи (міфологія, релігія, філософія, наука); філософія науки як окремий розділ філософії, об'єкт дослідження якого – наука з усіма її особливостями та елементами, предмет – філософські проблеми науки взагалі, філософсько-методологічні питання окремих наук. Філософія науки як розділ філософського знання про те, що таке наука взагалі, в чому різниця між наукою та псевдонаукою, критерії науковості природничого й гуманітарного знань, місце і роль науки у системі культури людства.

Тема 2. Історія розвитку філософських вчень про пізнання.

Становлення наукового світогляду в межах Античної філософії; розвиток категоріального апарату та формування предмету окремих наук. Істинне та видиме знання у філософії елеатів; число як основа світобудови у вченні Піфагора; пізнання як пригадування у Сократа та Платона; логіка як вчення про формальне мислення у Арістотеля; проблема співвідношення знання та віри у філософів епохи Середньовіччя; обґрунтування необхідності емпіричного знання філософами Нового часу (емпіризм та раціоналізм); “Критика чистого розуму” І. Канта; “науки про природу” та “науки про дух” в філософських теоріях ХІХ століття; позитивізм як філософія науки; сучасні когнітивні науки.

Тема 3. Рівні та форми пізнання. Логіка як наука про мислення.

Теорія пізнання в філософії (гносеологія); пізнавальна діяльність; суб'єкт та об'єкт пізнання; сутність і види пізнання; рівні та форми пізнання: чуттєве пізнання (відчуття, сприйняття, уявлення), раціональне пізнання (поняття, судження, умовивід); основні риси абстрактного мислення; форма та зміст мислення; специфіка і методи наукового пізнання; особливості природничого та гуманітарного знання. Логіка як наука про формальне мислення; зміст і логічна структура думки; істинність і правильність мислення; ознаки правильного логічного мислення; загальна характеристика основних формально-логічних законів (тотожності, суперечності, виключеного третього, достатньої підстави); паралогізм та софізм.

Тема 4. Наука як феномен культури.

Наука як одна із домінант культури та обов'язковий елемент її розвитку. Наука як система знання що розвивається, змістом якої є об'єктивна істина. Відношення змісту наукового знання до культурних цінностей та культурних парадигм; нескінченність та необмеженість наукового пізнання. Соціально-економічний рівень суспільства та наука; проблема морального дозрівання суспільства. Роль наукового знання у підкоренні природи людиною. Наука як соціальний інститут. Поняття ноосфери у філософії. Проблема інтеграції наукового знання та міждисциплінарних досліджень. Науковий дискурс. Етика науки та соціальна відповідальність вченого.

Тема 5. Типи наукової раціональності.

Наука як зразок раціонального знання. Історичні типи наукової раціональності: класична, некласична, постнекласична. Особливості конструювання картин світу, особливості ідеалів і норм науки, специфіка

філософських підстав науки. Класична раціональність та її об'єкт як проста система, властивості якої задані властивостями її елементів. Некласичний тип раціональності та його об'єкт як складна самоорганізована система, властивості якої не зводяться до суми властивостей її елементів; вірогіднісна причинність. Абсолютність та відносність понять простору та часу. Постнекласичний тип раціональності та поняття про саморозвиток систем; цільова причинність. Концепції істини.

Тема 6. Концепції наукових революцій.

Поняття “наукової революції”; нерівномірний розвиток наукового знання. Поняття “верифікації” та “фальсифікації” наукового знання. Фази розвитку науки: фаза спокійного розвитку та фаза “вибуху”. Теорія науки як еволюції наукових програм І. Лакатоса; поняття “дослідницька програма”, “жорстке ядро”, “захисний пояс”. Концепція соціологічної та психологічної реконструкції і розвитку наукового знання Т. Куна; розвиток науки як процес почергової зміни двох періодів: “нормальної науки” та “наукових революцій”; поняття “парадигма”. Концепція особистісного знання М. Полані; неможливість абсолютної об'єктивності.

Тема 7. Вплив науково-технічного прогресу на буття людини.

Аналіз типу сучасного суспільства, що визначають як техногенну цивілізацію, в основі якої лежить безупинний, розширений і поглиблений процес перетворення природи створюваними на основі розвитку наук технологіями. Розгляд відношення між техногенною цивілізацією та традиційним суспільством: цінності та цілі. Вплив технологій та наукового прогресу на різні сфери буття людини. Техніка та гуманізм. Сутність основних проблем сучасності: глобальні (урбанізація, демографічна криза; сировинна та енергетична криза) та локальні проблеми; екологічні проблеми цивілізації. Основні теорії, що описують майбутнє людства: теорії глобальних криз, теорії рогу достатку; ідеологія катастрофізму.

Політика курсу – жодні форми порушення академічної доброчесності не толеруються. У випадку таких подій – реагування відповідно до Положення про академічну доброчесність учасників освітнього процесу.

Система оцінювання – оцінювання проводиться за 100-бальною шкалою. Бали нараховуються за наступним співвідношенням:

для заліку – модуль 1 – 50 % семестрової оцінки; модуль 2 – 50% семестрової оцінки;

для іспиту – модуль 1 – 30 % семестрової оцінки; модуль 2 – 30% семестрової оцінки;

іспит – 40% семестрової оцінки.

Інформаційні ресурси

Бібліотека ім. В.І. Вернадського. URL: <http://www.nbu.gov.ua/>

Бібліотека ім. В.Г. Короленко. URL: <http://korolenko.kharkov.com/>

Бібліотека ХНТУСГ. URL: <https://library.khntusg.com.ua/>

Електронна бібліотека. URL: <http://lib.meta.ua/>

Студентська електронна бібліотека URL: <http://www.lib.ua-ru.net/>

Нормативно-правова база України URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/>